

LINDSTRÖM, JOHAN

**Några ord i anledning af skriften "Öfversigt
af frågan om ny rättegångsordning..." /
Johan Lindström**

Köping : M. Barkéns bokh.
1881

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Sw. Saml
Jurid
Sw.
(Br)

NÅGRA ÖRD

I ANLEDNING AF SKRIFTEN:

"ÖFVERSIGT AF FRÅGAN OM NY RÄTTE-
GÅNGSORDNING. PROMEMORIA OCH
ARBETSPLAN FÖR NYA LAGBE-
REDNINGEN"

AF

JOHAN LINDSTRÖM,
PRAKTISERANDE JURIST.

Pris: 15 öre.

1877

1877

Kungl. biblioteket

0 0000 000085145

NÅGRA ORD

I ANLEDNING AF SKRIFTEN:

"ÖFVERSIGT AF FRÅGAN OM NY RÄTTE-
GÅNGSORDNING. PROMEMORIA OCH
ARBETSPLAN FÖR NYA LAGBE-
REDNINGEN"

AF

JOHAN LINDSTRÖM,
PRAKTISERANDE JURIST.

KÖPING,
J. F. SÄFBERGS BOKTRYCKERI.
1881.

Lagarnes godhet består uti deras förhållande till den nations tillstånd, för hvilken de äro stiftade.

FILANGIERI.

Då uti förordet till den af Nya Lagberedningen ifrån trycket utgifna, af Herr Hof-Rätts-Rådet och Riddaren Axel Örbom författade, promemoria i frågan om ny rättegångsordning såges, att ändamålet med densamma endast varit, att för ledamöter af riksdagen, praktiske jurister och andre, som antagas hysa interesse för vårt rättegångsväsendes förbättring, men ej haft tillfälle att deråt egna särskilda studier, underlätta uppfattningen af den föreliggande frågan samt möjligen tjena till underlag för en offentlig diskussion i ämnet, tyckes det som den välviligt erbjudna minneshjelpen, hvilken utur olika synpunkter skolat angifva de viktigaste problemen, om ock icke strängt systematisk och vetenskaplig, bort hafva varit åtminstone så pass fullständig, att den *verkligen* kunnat tjena till underlag för en omfattande offentlig diskussion. Att så icke är fallet, erfar man genast vid genomläsningen deraf; ty kunskapsförrådet, särdeles dens, som ej haft tillfälle, att åt den afhandlade frågan egna särskilda studier, är i flere hänseenden nära lika ringa när han slutar som när han började. Någon större och mera omfattande inblick uti den högst viktiga domstolsorganisationen med hvad dertill hörer i de länder, hvarest muntlighetsprincipen eller kanske rättare grundsatsen om förhandlingarnes omedelbarhet, d. v. s. parternes förhandlingar muntligen inför domstolen blifvit införd, kan af nämnda promemoria ej erhållas; någon grundligare jämförelse och pröfning af processverkningarne vid desse och våra domstolar är, likasom en mera djupgående offentlig diskussion, icke möjlig. Diskussion är motsatsen till radoterie.

Arbetsplanen sönderfaller i 2:ne väsendtligt skilda grupper, de yttre hjälpmedlen, organisationen med hvad dertill hörer, samt den derigenom förmedlade verksamheten, proceduren. Hvad den först nämnde gruppen angår, nämner Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom Tyskland, Österrike, Frankrike, Belgien, Italien, Ryssland,

England, Danmark och Norge såsom varande de länder i vår verldsdel, hvarest processväsendets ombildning under de 3 sista decennierna varit af större betydhet. Men skall denna uppgift, särdeles rörande *Tyskland*, som i lagstiftningsväg framför något annat land alltid utöfvat inflytande på vårt eget och hvilket land Herr Hof-Rätts-Rådet upplyser att, sedan det den 27 och 30 Januari samt den 1 Februari 1877 erhållit sina nya från den 1 Oktober 1879 kraftegande lagar angående domstolsorganisationen, äfvensom civil- och kriminalprocessen, det är i besittning af samtidens mest storartade verk inom det processuella området, vara af någon vigt för omdömet, hade Herr Hof-Rätts-Rådet otvifvelaktigt bort något närmare än som skett angifva organisationen af samtliga de i Tyskland varande domstolarne, nämligen *amtsgerichte*, enmansdomstolar, *schöffengerichte*, bestående af en amtsrichter såsom ordförande och tvänne *schöffen* (rådmän), *landgerichte*, bestående af en president och erforderligt antal direktörer och bisittare, äfvensom undersökningsdomare i händelse af behof, indelade i 2:ne kammare, en för civila och en för brottmål, *schwurgerichte*, bestående af tre rättsligt bildade bisittare, inberäknad ordföranden, och tolf för afgörande af die schuldfrage, d. v. s. de tilltalades skuld eller oskuld, tillkallade *geschworenen*, ordföranden utnämnd af presidenten i die oberlandesgerichte ibland ledamöterna uti desse domstolar, *handelskammare*, der justitiæförvaltningen anser sådana nödige, bestående af en utaf bisittarne uti landgerichte såsom ordförande och tvänne handelsdomare, *oberlandesgerichte*, appellationsdomstolar, fördelade uti civil- och straffsenat, bestående af president och erforderligt antal senatspresidenter och råder, och *reichsgericht*, en revisionsdomstol, likaledes fördelad uti civil- och straffsenat, bestående af en president samt erforderligt antal senatspresidenter och råder. Icke heller talar Herr Hof-Rätts-Rådet med ett enda ord om hvarken das Preussische grundbuchsrecht den 5 Maj 1872, enligt hvilken vid hvarje stads- och krets rätt och hvarje ständigt krets rätts deputation ett ständigt grundbuchsamt är bildadt, bestående af grundbuchsrichter, büchführer und erforderlichen schreibern und unterbeamten, eller die vor-

mundschaftsordnung den 5 Juli 1875, innehållande ibland mycket annat, att das vormundschaftsgericht består af en enmansdomare, fredsdomare, amtsdomare eller kommissarie; att förmyndaren skall årligen till denne domare aflemna räkning öfver förmynderskapet, med undantag af smärre förmynderskap, för hvilka efter det första årets räkning blifvit aflemnad tiden kan bestämmas till hvar annat eller hvar tredje år samt att denna räkning skall granskas af das vormundschaftgericht, derifrån fader, moder, man, farfar och farmor, morfar och mormor äro befriade, hvarjemte das vormundschaftgericht blifvit tillagd ganska vidsträckt makt och myndighet, sträckande sig till och med till rättigheten att ådöma ordningsstraff ända till 300 riksmark, ställa gode män vid förmyndarens sida »als waisenrätthe» och ålägga förmyndaren att betala ränta ifrån 8 ända till 20 procent för de myndlingens penningar han till egen nytta använder, hvilket ej är bonom tillåtet. Till något omnämnande af denna rätt och ordning tyckes Herr Hof-Rätts-Rådet likväl haft anledning, hvad fastighetsböckerna beträffar, af det skäl, att, såsom Herr Hof-Rätts-Rådet, sid. 106 anför, bristerne i afseende derå skola vara mest uppenbara och rörande förmyndarevården domstolarnes verksamhet såsom öfverförmyndare och kontrollanter öfver vården af omyndiges medel uppgifves antagligen erfordra nya anstalter, som under nuvarande organisation äro omöjliga. — Äfven söker man förgäfvets efter någon närmare upplysning angående de tjensteåligganden, som tillhöra de vid de tyska domstolarne anställde staatsanwälte, gerichtsschreibern, gerichtsvollziehern, deras antal m. m. vid hvarje domstol, äfvensom den rechtshülfe domstolarne skola lemna uti så väl »bürgerlichen rechtstreitigkeiten», som »in strafsachen.»

Samma, om ej ännu större förbehållsamhet ådagalägger Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom i afseende å domstolsorganisationen uti Österrike, Frankrike, Belgien, Ryssland, Italien, England, Danmark och Norge, utaf hvilka länder författaren dock, för att ej blifva alltför vidlyftig, vill hålla sig till endast några få, bland dessa företrädesvis *Frankrike* och *England*, Frankrike af den orsak, att detta lands lag, som dess stiftare ämnat till

verldslag, med undantag af den Romerska, oansedt sina brister, spelat på det Europeiska lagområdet en större roll än någon annan lag, hvarpå de derifrån utgångna Belgiska, Ryska och Italienska processlagarne m. fl. äro bevis, och England därför, att den af dåvarande Justitæ-Ombudsmannen S. L. Theorell vid 1850 års riksdag föreslagna, af Herr Hof-Rätts-Rådet sid. 98 omtalade föreningen af första och andra instansens domstolar, kan anses ega någon likhet med de af de engelske domarne å vissa bestämda tider företagande tingsresor, ehuru man i den nyare engelska lagstiftningen spårar en särdeles utmärkande förkärlek för utvidgandet af omfånget utaf de så kallade enmansdomstolarnes verksamhet.

De *Franske* domstolarne utgöras af *tribunaux de première instance*, i senare tider jemväl kallade *tribunaux d'arrondissement, cours d'appel, justices de paix, tribunaux de commerce, conseils des prud'hommes fabricants* och *cour de cassation*. *Tribunaux de première instance*, sönderfallande i 6 klasser, innehafva i medeltal ett domsområde af 27 kvadratmil och en befolkning af 100,000. Paris bildar dock med omkringliggande byar ett eget departement, innefattande 14 arrondissemens, utaf hvilka staden utgör 12 och landet 2. *Tribunaux de première instance* äro till antalet 359 med lika antal présidents, 112 vice présidents, 385 juges d'instruction, 757 juges, 359 procureurs de la république, 489 substitués, 359 greffiers och 499 commis-greffiers. Till *första klassen* hör Paris med omgifningar. Denna domstol arbetar på 8 divisioner, af hvilka 3 sysselsätta sig med brottmål och 5 med civila rättegångar. Vid denna domstol tjenstgöra en president, 10 vice présidents, 20 juges d'instruction, 38 juges, 1 procureur de la république, 25 substitués, 1 greffier och 37 commis-assermentés. Sekreteraren, som icke blott är domstolens medhjelpare, utan en medlem af densamma med skyldighet att biträda domarne vid alla deras tjensteåligganden, föra protokollen, förvara dessa och derutur lemna afskrifter, åtnjuter utom lönen en viss andel af den myckna inflytande, till staten ingående, lösen (*droits de greffe*), med hvilken han likväl skall aflöna biträden samt bekosta materialier, eldning, lyshållning m. m. Rörande de öfrige 5 klassernas sam-

mansättning får författaren nämna, att *andra klassen*, till hvilken höra Bordeaux, Lille, Lyon, Marseille m. fl., har 1 président, 1, 2 à 4 vice présidents, 1, 2 à 3 juges d'instruction, 4, 5, 7 à 8 juges, 1 procureur de la république, 2, 4 à 6 substituts, 1 greffier och 2, 3 à 4 commis-assermentés; *tredje klassen*, till hvilken höra Amiens, Brest, Havre m. fl., har 1 président, 1 à 2 vice présidents, 1 à 2 juges d'instruction, 3 à 6 juges, 1 procureur de la république, 1 à 3 substituts, 1 greffier och 1 à 3 commis-assermentés; *fjerde klassen*, till hvilken höra Angers, Boulogne, Cherbourg m. fl., 1 président, 1 à 2 vice présidents, 3 à 6 juges, 1 procureur de la république, 1 à 3 substituts, 1 greffier och 1 à 4 commis-assermentés; *femte klassen*, till hvilken höra Abbéville, Dieppe, Sedan m. fl., 1 président, 1 vice président (flertalet), 1 juges d'instruction, 1 à 6 juges, 1 procureur de la république, 1 à 3 substituts, 1 greffier och 1 à 3 commis-assermentés och *sjette klassen*, till hvilken höra Albertville, Château, Chinon m. fl., 1 président, 1 vice président (för 3 domstolar), 1 juge d'instruction, 1, 2, 3 à 4 juges, 1 procureur de la république, 1 à 2 substituts, 1 greffier och 1 à 2 commis-assermentés.

Utom nämnde 359 tribunaux de première instance finnas 60 cours d'assises med en conseiller till ordförande jemte sekreterare, hvilka njuta arvoden, derest deras embetsverksamhet tages i anspråk annorstädes än der de äro bosatte. Till dessa domstolar kunna ock läggas tribunaux de police med 112 greffiers och uti Paris tillika 3 commis-assermentés. *Cours d'appel*, till antalet 26, af dessa den största i Paris, hafva 26 présidents, 92 présidents de chambre, 617 conseillers, 26 procureurs généraux, 14 premiers avocats généraux, 54 avocats généraux, 61 substituts, 26 greffiers, 121 commis-assermentés. Uti nationalförsamlingen 1790 var stark fråga om behofvet af denna domstol, som mången ansåg öfverflödig, enär man hade första klassens domstolar och det icke fanns anledning tillägga en andra klassens domstol mera skarpsinnighet, mera frånvaro af menckliga svagheter än första klassens domstolar; men pluraliteten ansåg dessa skäl icke tillräckligt öfvertygande, hvarföre nationalförsamlingen beslöt inrättandet af denna art utaf domstol.

Cours d'appel arbeta på divisioner: cour d'appel i Paris på 6, en för korrektionela mål (jugemens correctionels), en för behandling af frågor rörande en persons försättande uti anklagelsetillstånd och 4 för civila mål; cour d'appel i Rennes på 5, utaf hvilka 2 för civila mål; cours d'appel i Bourdeaux, Caen, Douai, Grenoble, Lyon, Poitiers, Riom, Rouen och Toulouse på 4, af dessa 2 för civila mål; öfriga cours d'appel på 3, af dessa en för behandling af civila mål. Antalet présidents de chambre och conseillers är olika vid de olika cours d'appel. De nämnas af statschefen, måste hafva fyllt 27 år, aflägga ed och äro oafsätlige till dess de uppnått 70 års ålder. Jemte presidenten och ledamöterna finnas jemväl vid dessa domstolar, i motsats mot andra, présidents honoraires och conseillers honoraires, det är sådane som erhållit afsked efter 30-årig oklanderlig tjenstgöring med åtnjutande af all den heder och alla de privilegier förut tillkommit dem och rättighet att bevista domstolens sessioner och plenisammanträden samt uti såväl rådplägingarne som besluten deltaga, något som för domstolen anses särdeles nyttigt med hänsyn till den erfarenhet domstolen kommer i åtnjutande af och den heder åt domstolen ålderdomen i folkets ögon utbreder. — Les greffiers vid cours d'appel skola vara fyllda 27 år, hafva erhållit licentiats diplom och hafva tillhört advokatståndet i 2 år. Vid dessa domstolar dömes i andra och sista instansen i alla lagwadda mål ifrån första klassens domstolar m. fl. Premiers présidents hänvisa målet till den division, som skall handlägga detsamma. Såsom domfördt antal erfordras minst 7 domare med undantag af de så kallade audiences solennelles. Vid hvarje cour d'appel finnes ett bestämdt antal advokater. *Justices de paix* äro till antalet 2,862 med lika många greffiers. Hvarje justice de paix består af en juge och 2 suppleanter. Dessa tre embetsmän verka städse trofast för hvarandra, de båda sist nämnde i händelse af förfall för den förste, och utnämnas af regeringen. Sekreteraren åtnjuter utom lön jemväl sportler. Hvarje juge de paix måste hafva fyllt 30 år. Andra vilkor för valbarhet finnas ej, således icke bevis om öfvade rättsstudier. Le juge de paix söker vid alla civila frågor, som befinna sig på den punkt, att de skola vid

annan domstol anhängiggöras, bringa parterne till en fredlig uppgörelse, vissa fall undantagne m. m., äfven afdömer han mål uti hvilka beloppet, om hvilket tvistas, icke öfverstiger 200 francs m. m. I alla de händelser, då tvistobjektet utgör högst 100 francs, är la justice de paix första och sista instansen; men går tvistefrågan utöfver detta belopp eller rör sig omkring en obestämd summa, eger apellation emot domstolens utslag rum. Några rättsferier gifvas ej, utan les justices de paix äro i jemn verksamhet. *Tribunaux de commerce*, till antalet 214, med lika antal greffiers, infördes af nationalförsamlingen och hafva sedermera fortfarit. De finnas ej öfverallt, utan blott på de ställen, hvarest handeln eger mera lifaktighet. I allmänhet hafva les tribunaux de commerce samma domsområde, som den första klassens domstol, hvarest de finnas. Ledamöternas antal, utom presidenten, är minst 2, icke öfver 14. Antalet suppleanter rättar sig efter behofvet. Ingen af dessa utnämnes af statschefen, utan tillsättes genom val, som verkställles af prefekten ibland de äldsta för framstående redbarhet, ordningssinne och sparsamhet kända handelshusen. Valet gäller för 2 år; hvarje år afgår halfva antalet. Domareställningarne betraktas såsom hedersplatser och aflönas därför ej. Les greffiers utnämnas af statschefen. Samma vilkor för kompetens erfordras som för les greffiers vid första klassens domstolar. Les tribunaux de commerce afdöma alla handelstvister, de må ega rum mellan handlande eller andra. I den händelse parterne afsagt sig appell eller om tvistefrågan ej öfverstiger 1500 francs, eger apell ej rum; men i andra fall appelleras till vederbörlig cour d'appel. Vidare handläggas les tribunaux de commerce alla handlandes konkurser och de ifrån dessa härflytande tvister m. m. *Conseils des prud'hommes fabricants*, införda först uti Lyon år 1806, hafva till antalet år efter år ökats. Nu stiga de till öfver 80. Antalet medlemmar är uti särskildt dekret bestämdt. Årliken sammankallar för detta ändamål prefekten i hvarje ort, hvarest denna domstol finnes, samtliga patrons, chefs d'ateliers, contremaitres, ouvriers och compagnons, hvilka fyllt 21 år, äro infödde, icke under konkurs, aldrig straffade för ärerörigt brott och minst 6 månader uppehållit

sig inom rättsområdet. Patrons äro alla, hvilka lemna rudimaterier eller mönster åt arbetare och låta desse för-
 arbeta och sedan afyttra dem. Chefs d'atelier äro flere
 herrar, stundom flere arbetare, hvilka icke drifva handel med
 sina fabrikater och icke äro egare till hvarken rudima-
 terier eller mönster, utan erhålla dessa af någon patro-
 nus och arbeta för denne. Contre-maitres äro de, hvilka
 antingen såsom ställföreträdare för chefs d'atelier eller
 fullmäktige för någon patronus leda arbetena. Ouvriers
 (patentés) äro de, hvilka uti sina hem arbeta för köpmän
 eller fabrikanter, Compagnons heta de vanliga fabriks-
 arbetarne. Valbare äro samtliga de valberättigade patrons,
 chefs d'ateliers, contre-maitres, ouvriers och compagnons,
 hvilka uppnått 25 år, kunna läsa och skriva och inom
 domsområdet minst 1 år haft sitt hemvist. Årligen ut-
 går $\frac{1}{3}$:del, icke öfverstigande en fjerdedel af chefs d'ate-
 lier och contre-maitres. Le greffier utses af hvarje con-
 seil på obestämd tid. Något särskildt vilkor för valbar-
 het till denna befattning fordras ej, utan det står dom-
 stolen fritt, att sjelf välja en person, på hvars redbarhet,
 grundlighet och skicklighet den kan lita. Borgen fordras
 ej, blott ed. Denna domstols verksamhet är af admini-
 strativ, polisrättslig och civilrättslig natur. Den har till
 ändamål att förskaffa åt den talrika befolkningen vid
 fabrikerna, utan intrång uti deras förvärfsfrihet eller fa-
 brikernas organisation och disiplin, ett snart och billigt
 rättsskydd genom domare, som med de olika klassernes
 anspråk och behof äro noga bekanta och att, såvidt möj-
 ligt är, aflägsna uppkomsten af störelser uti deras inre
 förhållanden och utbrottet af strejker, hvarpå nyare tider
 lemna så talrika exempel. Medlemmarne af denna dom-
 stol njuta hvarken lön eller dagtraktamente; men le gref-
 fier har minst 1000 francs i lön och dessutom en viss
 gebühr af de särskilda rättegångarne. Hans åligganden
 äro tämligen lika med sekreterarnes vid de öfrige dom-
 stolarne. — *Le cour de cassation* har sitt säte i Paris.
 Vid densamma tjenstgöra en premier président, 3 prési-
 dents de chambre, 45 conseillers, 1 procureur général, 1
 premier avocat général och 45 avocats généraux, 1 gref-
 fier en chef, 4 commis-greffiers, 1 secrétaire en chef du
 parquet, 2 secrétaires, 1 bibliothécaire, 8 huissiers, 1

concierge, 1 portier och 6 garçons de bureau. Medlemmarne uti denna domstol utses ibland rättslärde och ledamöter uti landets cours d'appel. Åldern får ej vara under 30 år. Vid 75 års ålder afgå de. Anledningen hvarför de tillåtas tjenstgöra så länge är hufvudsakligast den omfattande kunskapen, den rika erfarenheten och den ålderdomen åtföljande lugna öfverläggningen. Le greffier en chef måste vara 27 år, innehafva licentiatsdiplom och vara förordad af platsens förre innehafvare. Han utnämnes af statschefen, aflägger ed och ställer borgen vid sitt tillträde af tjensten. Commis-greffiers nämnas af domstolen. De böra vara 25 år och hafva licentiatsdiplom. I öfrigt gäller om dem detsamma som om commis-greffiers assermentés vid första klassens domstolar.

— Le cour de cassation sönderfaller i 3 kammare, la chambre des requêtes, la chambre civile och la chambre criminelle. De tvänne förstnämnda befatta sig uteslutande med civila, den sist nämnda med brottmål. Förhandlingarne måste öfvervaras af minst 11 medlemmar. Hvarje kammare aflåter årligen till de 2:ne andra 4 medlemmar. I vissa fall sammanträda alla kamrarne till plenum (audience solennelle). Under rättsferierna handläggas trängande civila saker af kriminal-kammaren. Vid le cour de cassation uppträda hvarken sakförvaltare (avoués) eller advokater (avocats), utån här måste parterne sjelfve utföra sina saker i egne personer. De advokater, som äro anstälde vid cassationsdomstolen, under en présidents, icke bâtonniers, jemte 9 ledamöters öfverinseende bilda en särskild societet, som väl kunna uppträda i likhet med öfriga advokater vid alla andra domstolar, men hafva uteslutande anspråk på att begagnas till ställföreträdare vid le cour de cassation. De måste vara 25 år, kunna styrka sig hafva utöfvat advokatycket uti 3 år, vara väl vitsordade af advokaternas diciplinkammare och appellationsdomstolen, vara förordade af den ditintills varande embetsmannen eller dennes arfvingar och ställa en borgen af 7000 francs. Utnämningen sker af statschefen. Den utnämnde aflägger inför den in pleno församlade cassationsdomstolen, lika ed som les avoués vid de öfriga domstolarne. Le secrétaire-en-chef du parquet utses af le procureur général. Le cour de cassation är

behörig att, när domstolen finner något förbiseende emot lag, cassera utslaget och visa målet till *annan* domstol för förnyad behandling, öfva disciplinär magt öfver domare och domstolar o. s. v.

Det är en stor villfarelse om man tror, att Franska lagen utgör någon revolutionär produkt. Den är i stället en sammansmältning, att jag så må säga, af den gammalfrankiska och konstnärliga Romerska rätten med tillägg af nyare idéer, fotade på vetenskapliga grunder med naturrättens frihet och jemlikhet samt moralens grundsatsar till måttstock. Ej underligt därför, att såsom en Schweizisk författare, Eugen Escher, yttrar: »seitdem in Deutschland und in Schweiz die grundprinzipien der öffentlichkeit und mündlichkeit eine allgemeine anerkennung gefunden haben, und dadurch eine neugestaltung der gerichte und eine umbildung des verfahrens in manchen lande zum dringenden bedürfniss geworden ist, wenden sich die blicke immer mehr hinüber auf die in vielen punkten nachahmungswürdigen institutionen Frankreichs». Man finner ock Franska processrätten, code de procédure civile af år 1806, grundande sig på ordonnancen af år 1667, hafva, såsom författaren redan antydt, tjenat till förebild för processlagstiftningarne i Belgien, Ryssland, Italien m. fl. länder. Dock har, enligt hvad bekant är, uti ett af den Gambettska valkomitén i Belleville nyss utfärdadt af Gambetta gilladt manifest blifvit yrkad reform af jemväl domstolarne och decentralisation af förvaltningen.

Belgien har *cour de cassation*, *cours d'appel*, *tribunaux de première instance*, *tribunaux de commerce* och *justices de paix*. *Cour de cassation* har en premier président et procureur général, en président de chambre, conseillers, avocats généraux, en greffier-en-chef och greffiers-adjoints; *cours d'appel*, till antalet 3, har en premier-président, 1, 2 à 3 présidents de chambre, 13, 18 à 24 conseillers, 1 procureur général, 2, 3 à 4 avocats généraux, 2 à 3 substituts du procureur général, och en greffier-en-chef; 26 *tribunaux de première instance*, indelade i 3 klasser, hafva en président, 1, 2 à 4 vice-présidents, 3 ända till 14 juges, 3 ända till 9 juges suppléants, 1 procureur du roi 1, 2, 3, 4 à 6 substituts du

procureur du roi och en greffier och bestämdt antal greffiers-adjoents; *tribunaux de commerce*, till antalet 14, hafva 1 président, 3, 4, 8 à 11 juges och 1 greffier samt *justices de paix* juges de paix och greffiers.

I Ryssland äro *fredsdomstolar*, *kretsdomstolar*, *appellationsdomstolar* och *cassationsdepartementer*. Vid *fredsdomstolarne* äro anstälde sekreterare, som domaren själf utser, jemte sekreterarebiträden. I händelse af förfall skötes fredsdomarekallet af en hedersfredsdomare eller närboende fredsdomare. *Kretsdomstolarne*, omfattande flere fredsdomarekretsar, äro delade i 4 klasser. Första klassens kretsdomstolar, till hvilka räknas Petersburg, Moskwa och Warschau, äro sammansatte af presidenter, vice presidenter och 20 à 29 domare, fördelade på 6 à 7 sektioner, af dessa 3 för civila och 4 för kriminela mål eller tvärtom. Andra klassen har president, 12 à 16 domare, delade på 5 sektioner, af dessa 2 för kriminela och 3 för civila mål. Tredje klassen har president samt 8 domare, delade på 2 sektioner, och fjerde klassen en president och 3 domare, bildande en sektion. Så många sektioner, så många vice presidenter. Till desse domstolar höra dessutom en instruktionsdomare, sekreterare, undersekreterare, notarier och skrifvarebiträden. — *Appellationsdomstolarne* omfatta ett från flera guvernementer eller orter, enligt en viss skala uttaget område, äro indelade i departementer, hvarje departement försedt med president, ett bestämdt antal medlemmar samt sekreterare och deras medhjelpare. Vid plena för en härtill förordnad departementspresident ordet och kallas därför öfverpresident. Inom senaten äro bildade 2:ne cassationsdepartementer, det ena för kriminela, det andra för civila saker. *Cassationsdomstolen* har sitt säte i S:t Petersburg. Hvarje af dess båda departementer har sitt bestämda antal senatorer, hvilka uti vissa i lagen bestämda fall sammanträda till plena då särskild ordförande utses. Annars väljer departementet själf sin ordförande. För göromålens gång äro dessutom öfversekreterare och biträden, med hvilka befattningar ock kunna förenas archivarie- och kassaförvaltarebefattningarne. Vid hvarje krets- och appellationsdomstol samt cassationsdepartement är anställd en statsprocurator med ett visst antal biträden. —

Italien har da conciliatori, da pretori, da tribunali civili e correzionali, da tribunali di commercio, da corti d'appello, da corti di assise e dei giurati och della corte di cassazione. Hvarje »comune» har en conciliatore, hvarje »mandamento» en pretore e vice-pretore samt procuratore jemte cancellieri och vice-cancellieri, äfvensom avvocati, hvarje *commun* »un tribunale civile e correzionale», med presidenti e procuratori, vice-presidenti, giudici e sostituti procuratori, aggiunti giudiziari, cancellieri, vice-cancellieri, vice-cancellieri aggiunti, segretari dei procuratori. Hvarje tribunal är deladt in più sezioni sono in ogni anno designati per reale decreto i giudici che debbono comporre ciascuna sezione.» Vid den första innehar presidenten ordförandeplatsen, vid de öfriga vice-presidenten eller tillfälligtvis någon af de öfrige. Tre domare utgöra domfördt antal. Dei *tribunali di commercio* är sammansatt af un presidente, vice presidente, giudici ordinari e di supplenti, scelti tutti nel ceto dei commercianti med en tjänstgöringstid af 3 år jemte en magistrato och en avvocato. Denna domstol sammanträder flere gånger om året. För densamma gäller lika arbetsordning som för tribunali civili e correzionali. Delle *corti d'appello*, till antalet 24, har primo presidente e procuratore generale, presidenti di sezione ed avvocati generali, consiglieri e sostituti procuratori generali, sostituti procuratori generali aggiunti, cancellieri, vice-cancellieri, vice-cancellieri aggiunti, segretari del procuratore generale, sostituti segretari del procuratore generale och sostituti segretari aggiunti. Fem ledamöter utgöra domfördt antal uti civila och 4 i kriminela frågor, *Delle assise e dei giurati* är sammansatt af en presidente, scelt fra i consiglieri della corte d'appello e di due giudici del tribunale civile e correzionale del luogo ove sono tenute le assise, jemte aggiunti och supplenti, äfvensom en procuratore generale, avvocati generali, sostituti och sostituti aggiunti, cancellieri och vice cancellieri samt giurati, hvilka, såväl ordinari som supplenti, skola närvara vid sessionerna, derest de derifrån ej blifvit befriade. *Corte di cassazione*, till antalet 5, har primo presidente e procuratore generale, presidente di sezione ed avvocato generale, consiglieri e sostituti procuratori generali, cancellieri, vice-

cancellieri, vice-cancellieri aggiunti, segretario del procuratore generale. Utom dessa länders lagar hafva kantonen *Genève* samt *Holland* och *Rumänien* begagnat den franska lagen såsom förebild vid sammanskrifvandet af deras egna processlagar.

Engelska lagen — till hvilken Pictet, Romare, Saxare och Skandinaver troligen lemnat tillskott, oansedt de engelske juristerne gerna vilja påstå motsatsen — sådan den genom supreme court of judicature act of 1873 m. fl. nu befinnes, innehåller *judge of paix, the county courts, Her Majesty's high court of justice*, innefattande 5 afdelningar, *chancery division, Queen's Bench division, common pleas division, exchequer division, probate, divorce* och *admiralty division* samt *court of bankruptcy* och *Her Majesty's court of appeal*. *Judges of paix* utföra alla polis- och förvaltningsangelägenheter, ombesörja den första inledningen till alla kriminalprocesser, afdöma alla mindre brottmål, utöfva uppsigt öfver fängelserna, ingripa på ett summariskt sätt i vissa privatangelägenheter, såsom underhåll åt oäkta barn, betalning af löner till tjenare och fabriksarbetare, afhjelpa våldsamt inträde uti främmande egendom och verkställa exekution af vissa ytterst ringa fordringsposter o. s. v. *The county courts* äro för mindre sakers behandling etablerade lokala rätter, icke äldre än sedan 1846. De hafva en domare, som utnämnes af Lord-cancelleren, med undantag af i hertigdömet Lancaster, hvarest han tillsättes af hertigdömets canceller, och skattmästare, som förordnas af finance ministerium, en sekreterare, som med bifall af lordcancelleren tillsättes af domaren, likasom en öfverväbel, highbailiff, hvilken på eget ansvar i händelse af behof och med domarens bifall anställer flere underväblar, som hafva lika tjänstbefattning med öfverväbeln, bestående uti polisgöromål, utförande och verkställande af rättsbeslut m. m. *Judges of county courts* äro i England till antalet 61. *High court of justice* är, som jag nämnt, delad i 5 divisioner. Å chancery-divisionen tjänstgöra Lord chancellor, 2 Lords justice, Court of Appeal, en master of the Rolls och 3 vice chancellors; å Queen's Bench divisionen en Lord chief justice, 5 judges, 5 masters; på Common pleas divisionen, 1 chief justice, 8 judges, 1 master registrar

of judgments och 4 masters; på exchequer divisionen, en Lord chief baron, 6 judges kallade barons, 1 master Queen's Remembrancer och 4 masters; på probate, divorce och admiralty divisionen 2 judges, utaf hvilka en är president. Mellan dessa domare fördelas göromålen nära i öfverensstämmelse med gamla regler och denna fördelning betraktas såsom ett inre åliggande för rätten. Ingen sak afvisas därför att den blifvit anhängiggjord vid orätt afdelning, utan hänvisar Rätten saken ifrån den ena afdelningen till den andra, när den lämpligare kan handlägga och afdöma den. Emedan hela domstolen är i besittning af all den judiciela makt, som fordom var fördelad mellan de olika rätterne in law och in equity, är hvarje särskild afdelning och hvarje enskild domare beklädd med full myndighet till att lemna all rättshjelp och taga allt under ompröfning, som låg under någon af de nämnde rätternes competence. High court of justice är till en del en ambulatorisk domstol. England är för sådan orsak indeladt i 6 kretsar och Wales i 2 samt ön Ely betraktad som en särskild krets. Domarne i the High court of justice såväl som alla ordinarie domare, lords justices of Appeal samt the lord Chief justice of England göra kretsresor (circuits). Domarne på divorce och admiralty divisionerne, the Master of the Rolls (Court of Chancery) och the Lord Chancellor företaga ej sådana resor.

Trenne »circuits» göras under årets lopp, nemligen en på våren (spring circuit), hvilken vanligtvis börjar i Februari månad och räcker omkring sex veckor; en på sommaren (summer circuit), hvilken börjar vanligtvis i Juli månad och äfven fortfar omkring sex veckor, samt en på vintern (winter circuit), hvarvid endast brott- eller kronomål (crown cases) komma under behandling.

Domarne, som sinsemellan sjelfve fördela de fastställda »circuits», resa vanligtvis två tillsammans, då den ene tager brottmålen (criminal cases) och den andre de civila målen (civil cases). Då brottmålen hinna afgöras före de civila, hvilket nästan alltid är fallet, fördela de tvenne domarne de återstående civila målen, den ene tagande extra ordinarie- och den andra ordinarie mål.

Hvarje domare har med sig tvenne biträden — en så kallade »bódy clerk» samt en »chàmber clerk».

The High Sheriff i grefskapet der resan eger rum åtföljer domarne, besörjande deras logis m. m., och sitter vanligtvis med i criminalrätten.

Som det i London och landet deromkring är en stor folkmängd och brottmålen äro så många, att fängelserne skulle blifva öfverfulla, derest sammanträdena höllas, såsom i det öfriga landet, endast 3 gånger om året, har genom en ännu gällande »act for establishing a new Court for the Trial of Offences committed in the Metropolis and Parts adjoining den 25 Julii 1834» af Wilhelm den 4:de en *central criminal court* blifvit inrättad med domsrätt uti staden London, Grefskapet Middlesex samt delar af Grefskapen Essex, Kent och Surrey — öfverhufvud tagit omkring 10 engelska mil i alla riktningar från sitt säte i the Session House, Old Bailey.

Af de i nämnde akt uppräknade embetsmän är det i praxis allena domarne uti Her Majesty's High Court of Justice, the Recorder, the Common Serjeant samt domaren i the Sheriff's Court, som under viss tid i domstolen tjänstgöra. Lord Måyoren eller en alderman sitter sedvanligtvis med domaren för att biträda med råd, men utan att utöfva en domares funktioner. Rätten sammanträder en gång i månaden — Sessionerna för det nästkommande året ordnas utaf domarne den 2 November hvarje år. Endast kriminella mål af alla slag handläggas i *central criminal court*. Domarne i Appellrätten pläga icke deltaga i göromålen vid *central criminal court*. Dessutom finnas *Police courts*, innefattande »magistrates», äfvensom »*police courts of the metropolis*», med en domare.

Court of bankruptcy har en chief judge och erforderligt antal medhjelpare. *Court of appeal* består af Lord Chancellor såsom president, samt Lord Chief Justice of England, 1 master of the Rolls, en Lord chief justice, en Common Pleas, en Lord chief Baron Exchequer, 2 Lords Justice och 1 Justice of Appeal. Till *court of appeal* vädjes ifrån alla afdelningar och alla domare i *high court of justice*, så vida nämligen appell kan få ega rum. — Denna i England genomförda reform i domstolsorganisationen är den betydligaste, som

någonsin, åtminstone på en gång, i detta land blifvit ävägabragd. Genom densamma har den förut varande »Judicial Committee of Privy Council» — en afdelning af Drottningens stora råd — som var öfversta och sista instansen, upphört såsom appellationsrätt.

Presidenternes, vice presidenternes, domarnes jemte öfrige embets- och tjenstemäns löner vid de domstolar, hvilka anses tidsenligt inrättade, har Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom helt och hållet förbigått, oansedt det varit mycket lätt att meddela kunskap derom, enär snart sagdt öfver allt uti utlandet årligen ifrån trycket utkomma uppgifter på kostnaderna för äfven »le ministère de la justice.» Uppgifter härom hade ock varit af stor nytta till ledning för omdömet om lönerna till våra egne embets- och tjenstemän vid ministère de la justice, helst vid en reform af så genomgripande art som den under utarbetning varande jemväl vår nations tillgångar böra tagas i noga betraktande i sammanhang med lämpligheten af rättegångsordningen. Att uppskjuta dermed till den stora blifvande utredningen var ej välbetänkt. Huru skall discussion kunna ega rum utan denna ledtråd?

Jemför man organisationen af de Tyska, Franska, Belgiska, Ryska och Engelska domstolarne med den nu varande organisationen af våra egne domstolar finner man mellan dem en himmelsvid skilnad. Derför får man likväl icke påstå, såsom man ofta får höra, att den Svenska domstolsorganisationen är egendomlig, utan snarare, att den, i anseende till stiftarens aktning och vördnad för förfädrens rättsedvanor, ännu i dag innehar *mycket* af den forngermaniska och forntyska typen. Vi, likasom öfrige Skandinaver, jemte flere andra af Europas folk härstamma nämligen från de af flere olika stammar bestående Germanerne eller Herimannerne. Landet de bebodde var indeladt i landskaper (pagi gaue), hvilkas förvaltning leddes af en comes, grefve, (en ifrån Romarnes comitium (den plats på torget, hvarest konungar valdes, lagar antogos och rättegångar, som angingo en Romersk borgares ställning i staten, afdömdes) lånad embetsmannabemänning. Till detta embete utsåg konungen någon efter eget val och dertill togs företrädesvis en af ortens jordegare. Denne embetsman var konungens ställföreträdare uti land-

skapet. Honom ålåg rättsskipningen och verkställigheten af domarne. Han hade att sörja för freden och skulle vara ett skydd för de svage och hjälpbehöfvande m. m. Grefven kunde vid särskilda förrättningar låta sig föreställas af ständige eller tillfällige män, de förre kallade vicarii, de senare missi. De senare utsåg grefven sjelf, de förre utnämndes troligen af konungen. Landskapet sönderföll i centener, hvilkas föreståndare kallades centenarii, tungini, sedermera äfven hunner. Både comes och centenarien, tunginern eller hunnern tillades värdighetsnamnet princeps, ett värdighetsnamn, som bars af konungar, härförare, prester och domare, icke adelsmän såsom sådane; ty desse åtnjöto ännu icke några politiska företrädesrättigheter. När hundertschaftets frie män voro församlade för att handlägga några rättsliga saker, var tunginus till en början ordförande, men hvilket åliggande redan före folkvandringarne öfvergick till grefven, vid hvars sida han sedermera stod såsom domare. Tunginus var under hela den Merovingiska tiden vald af folket, af konungen på sin höjd insatt uti sin värdighet. De rättsliga befattningarne utöfvades af skiljda personer, domaremakten af den församlade skaran af frie män, på det sätt, att desse dömde och ordföranden ledde förhandlingarne och ombesörjde exekutionen. Uti det Merovingiska riket finner man ännu denna skilnad och endast en obetydlig ändring i sammansättningen af de dervid biträdande personerne. Såsom ordförande synes i allmänhet grefven, men det oaktadt inga landskapsting, utan endast hundertschaftsgerichte. Här kunde han låta sina ständige eller tillfällige ställföreträdare handla för sig. Domsrätten utöfvades ännu alltid af die freien männern der hundertschaft, hvilka i detta hänseende betecknades såsom rachineburgi, boni homines, homines, venerabiles viri, magnifici viri, pagenses och auditores. Efter Karl den Store finna vi uti landskapen högre och lägre domstolar. De senare omfatta allenast ett härads och rättsförhandlingarna höllos merendels under ordförande af en vicarius, då mera en lägre tjensteman. En sådan fans i hvarje centene. Han presiderade emellanåt såsom hundertschaftsrichter samt biträdde grefven såsom förr i egenskap af domare. De högre domstolarne stodo under grefven eller

hans ställföreträdare, vice comes. Öfver gröfre brott dömdes vid desse domstolar. De sammanträdde 3 gånger om året. Alla frie män inom landskapet måste der vid inställa sig, på de mindre rättssammanträdena deremot plägade några ointresserade icke tillstädeskomma. Till förekommande deraf att rätten dymedelst icke skulle komma att ligga neder förordnades en art domare kallade Scabiner! De infördes troligen af Karl den Store. I regel skulle minst 7 närvara vid hvarje domstolssession. De valdes möjligen för lifstiden af missus, grefven och folket »ad inquisitiones faciendas et veritatem dicendam, et ut adjuutores comitum sint ad justitias faciendas». Med desse domare får icke sammanblandas de uti den germaniska rätten vida äldre då ännu förekommande eideshelfer, conjuratores, consacramentales, coadjutores, hvilka hade att med sin egen ed stärka den bevisförande partens; ty edsinstitutet hos germanerne blef icke bekant först genom kristendomen, utan formen för dess afläggande blef genom densamma endast förändrad. Karl den Store införde tillika ett nytt rättsinstitut, kalladt missaticum. Området för ett sådant sändgrefskap plägade vara identiskt med ett erkebiskopsdöme. Merendels blefvo till detta område skickade 2 inspektörer, missi regii (missi dominici), en biskop och en grefve, hvilka vanligen handlade gemensamt. Dessa missi hade att inrätta sin verksamhet i enlighet med den dem tilldelade fullmagten. I allmänhet tillkom dem att undersöka huru de verldslige och andlige tjenstemännen skötte sina tjerster. I 4 bestämde månader höllo de på särskilda orter rättssammanträden. Öfver hvad som förekom anmärkningsvärdt måste de lemna en omständlig berättelse till konungen, som i händelse skäl dertill förekom anbefalde laga åtgärder. Ännu uti 8 och 9 århundraderna fuunos uti Tyskland inga städer uti juridisk mening. Först i 10:de och 11:te århundraderna uppstodo sådana. De voro antingen kunglige, furstlige eller biskoplige. Underdomaren kallades merendels schultheis (af schuld och haitan, betydande äska, fordra, afleda). Jemte honom deltogo uti domen ett visst antal schöffnen, hvilka man i början utvalde ibland stadens valbare innevånare. Stadsdomstolen utgjorde således en blandning af tjenstemän och borgare. Enligt

regel blefvo die schöffen valde af fogden eller schultheis enligt »weiser leute rath» med »urlaub» des stadtherrn. Ett mycket betydande moment i de Tyska städernas författningshistoria erbjuder uppkomsten af rådet, som tillhör 12 och 13 århundradena. Ingenstädes har detta likväl skett lika. Förmannen kallades då mera än magister civium seu consulum, än rector civium, än bürgermeister. Emellanåt fans ännu en borgmästare utom der schultheis.

År 1235 utnämnde konung Fredrik den 2:dre i stället för det då varande missaticum för riket en hofrichter (judex curiæ), som skulle föreställa honom vid lagskipningen. Till denna befattning togs alltid någon furste. Denne hofrichter erhöll ifrån ridderskapet sina ledamöter och på detta sätt uppkom ett nytt slag af domstolar. Antalet af dessa ökades med den år 1435 inrättade das Kammergericht. Denna skulle sammanträda uti en bestämmd stad samt hafva en ordförande och sexton ledamöter. Desse utnämndes ibland den högre adeln (minst af friherre-värdighet) och skulle vara till hälften juris doctorer och till hälften af gammal adlig eller ridderlig härkomst. Konungen utnämnde Kammerrichter. Ständerne föreslogo ledamöterne för riksdagen, som sedan utsåg dem. Denna »Kajjerliche und reichskammergericht» var högsta appellationsinstansen. Den var, säger Professor Julius Hillebrand i Leipzig, »ein in die luft gebautes institut», som saknade erforderligt grundcapital för sitt bestånd och en ständig exscutionsmakt att förfoga öfver. På en församling i Augsburg beslöts sedermera, att Ständerne skulle sammanskjuta en viss summa (kammerzieler), som skulle utläggas i 2 terminer. Efter Westfaliska freden bestämdes antalet af ledamöterne uti denna domstol till 50; men i sjelfva verket funnos emot slutet af förra århundradet högst 18, stundom blott 12, hvilka ändock icke kunde utbekomma sin aflöning. Detta, i förening med den vidlyftiga processgången, hvilken åtföljde den här använda romerska rätten, ledde till mycket uppehåll vid rättvisans utdelande. År 1772 funnos 61,233 oafdömda mål. Efter förebilden af das reichskammergericht inrättades die landesgerichte, af hvilka i hvarje territorium måste vara två instanser. Der, hvarest privilegier de non appellando funnos, plögade ännu en instance vara. Die

Räthe am Hofe des Fürsten förenade man efter af Maximilian den 1 lemnad förebild till ett collegium, kalladt hofråd, kansli eller regering, uti hvilket kanslern förde ordet. Detsamma innehade en med öfverrätten (Hofgerichten) konkurrerande jurisdiction och dessutom förvaltningen öfver territoriet. I allmänhet inrättade man dock för särskilda grenar särskildta kollegier eller inskränkte verkningskretsen till en viss del af statsgebitet.

Hvilken finner icke uti denna äldre germaniska och tyska rättsorganisation en viss fortgående frändskap med vår egen? Hvad är nämligen den germaniske comes (der bauernmeister, gauvorsteher) väl annat än den Svenske jarlen (dux), hvilken, likasom i Norige, troligen fanns i hvarje landskap, dömde landslag, värjde landet för ofred samt företrädde konungen ända intill dess det stora jarlembetet under Erik Segersälls regering i 10 århundradet infördes, den under comes varande centenarien, tunginen eller hunnern annat än den Svenske hersen, sedermera häradshöfdingen, det den germaniske comes, centenarien, tunginen eller hunnern tillagda värdighetsnamnet princeps annat än det Svenska tignarnamnet, som bars af konungar, jarlar, hersar, äfvensom biskopar, de germaniska hundertschaftsgerichte annat än våra häradsrätter, de Svenska nämndemännen annat än de germaniske scabinerne, om än desse senare, hvad ingen med full säkerhet likväl torde kunna säga, enär det om dem blott heter i 873 capit. 9: »Scabinei boni et veraces et mansueti cum comite et populo eligantur et constituentur», valdes för lifstiden, men de senare, till en början blott för ett visst mål, sedermera med hänsyn till den erfarenhet, utaf hvilken domaren var i behof, för längre tid till och med lifstiden. Domaren var enligt de Skandinaviska lagarne likasom enligt den Germaniska rätten länge blott processledaren, nämnden domare öfver det factum, som till domstolens handläggning var hänskjutet. Att nämndens rättsfunktion, som Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom säger i slutet af sidan 82, liknade edsgårdsmännens, var således icke fallet. Edsgårdsmännen, som å tingen voro släktens representanter, af det skäl, att såväl heder som skam var släktens, ej ensam den åtalade individens, skulle med sin ed, såsom die Germanische eidshelfer, om hvilka jag förut i förbigående

talat, gifva styrka åt den bevisningsskyldiges ed, hade särskild plats på tingen, likasom nämnden hade sin. — Och våra rådmän sedan? Äro de väl annat än de Tyske (benämningen *tysk* utbyttes uti 10 århundradet emot den förut begagnade benämningen *Germanisk*) — Schöffen? Schöffen voro de gamle Tyska stadsdomstolarnes ursprungliga besittare, ehuru domstolarne, uti hvilka de voro ledamöter, kallades *stadt-rechte*, icke *schöffengerichte*. Herr Hof-Rätts-Rådet Örboms yttrande om formen för lekmännens fordna deltagande uti lagskipningen i början af sidan 68 är således icke eller med förhållandet öfverensstämmande. Hvad är vidare Carl den stores missaticum annat än de gamla Svenska räfst- och rättaretingen, die *hofgerichte* och das *Kammergericht* annat än våra i stället för nämnde ting stiftade hofrätter och die *räthe am hofe des Fürsten* annat än våra råder, nämligen före Högsta Domstolens inrättande, intill hvilken tid det Svenska rådet satt på 2 afdelningar, innefattande vardera hälften af rådsherrarne, utaf hvilka afdelningar den ena handlade rättegångsmål och kallades *justitie-revisionen*, under hvilken fanns en nedre justitierevision af revisionssekreterare, som beredde målen till föredragning i rådets *justitieafdelning*, som således var den öfre eller egentliga justitierevisionen? Nämndemännen, för att återgå till dem, hvilka i Danmark kallades *noevninger*, i Norge *lagrättsmän*, blefvo med tiden ett gemensamt rättsinstitut uti de Skandinaviska lagarne. När Gånge Rolf i förening med en mängd andra Skandinaver i början af 10 århundradet plundrade de Franska kusterna och Frankrikes konung Karl den enfaldige år 912 nödgades af sitt rike åt honom och hans folk afstå ett landskap, hvilket efter sin nye egare blef kalladt *Normandie* eller *Nordmännens land*, införde de detta rättsinstitut uti sitt nya fädernesland. Genom Rolfs eller såsom han, efter det han antagit kristna läran, kallade sig Robert, ättling i 5:te led Wilhelm Eröfraren besegrades Engelmännen den 14 Oktober 1006 vid Hastings och man finner sedan dess vid de lägre domstolarne i England berörde *folk-element*, jemte någon tid äfven Skandinavernes språk, och juryinrättningen har sedan dess alltjämt egt bestånd, oaktadt den varit utsatt för hårda pröfningar, alstrade af de blodiga scener, hvarpå Englands historia är så rik, samt

till och med förvärfvat sig tillnamnet »the glory of the English law». Ut i Frankrike är juryn icke äldre än sedan revolutionen och den diskussion, som föregick dess införande, upplyser på det klaraste om till och med nödvändigheten af tillvaron utaf detta folkelement uti lagskipningen, hvilket snart sagdt tvingar till förvärfvandet af allmänna medborgerliga kunskaper, till framkallandet och höjandet af rättskänslan, stadgandet af ambitionen och sedligheten. Sverige bibehöll nämnden såsom juryinstitution ända till sista hälften af 17 århundradet, då den sammansmälte och blef ett med domaren, icke genom någon uttrycklig lag, utan troligen helt tyst, af det skäl, att Nämnden af en och annan lagläsare betraktades såsom »nulliteter och besittjande skuggor» såsom det heter uti ett lagförslag af år 1640, hvilken lagläsaren gick förbi utan att först tillfråga den om dess åsigt i afseende å det faktiska uti målet, afdömande detsamma nämnden förutan. I öfverensstämmelse med den inträdda allmänblifna praxis stadgade 1 kap. 1 § Rättegångsbalken i 1734 års lag: »Förste domstol å landet är Härads-Rätt. *Ther dömer Härads höfding med tolf bönder*», ett stadgande som genom Kongl. Förordningen den 19 Juli 1872 sålunda blifvit ändradt, att »der dömer härads höfding med tolf män, som dertill valde äro», hvarigenom häradsrätterne nu mera på ett och annat ställe har medlemmar af till och med det högsta fullblod.

Den närmare frändskapen mellan den Germaniska rätten och den Svenska började redan tidigt att upphöra. Med åren blef allt större och större svalg emellan de Svenske och de öfrige Europeiske Germanernes rättsinstitutioner. Anledningen dertill var i synnerhet den så kallade receptionen af den Romerska rätten, en tilldragelse af den högsta vikt för större delen af det Europeiska rättsväsendet. Den Romerska rätten hade nämligen uti Italien aldrig någonsin förlorat sin gällande kraft, utan sedan 12 århundradet genom Glossatorskolan i Bologna blott erhållit ökad lifskraft. Ifrån nämnde tid blef kännedomen om den Romerska rätten utbredd till största delen af Europa, hvarest man utom nämnde skola finner likartade skolor uti Bec, Canterbury, Ravenna m. fl. ställen. I Paris hade påfven Honorius den 3 uti sitt be-

römda decretale »super specula» tillåtit föreläsningar öfver Canoniska lagen, men ej den Romerska, hvartill tillåtelse endast undantagsvis meddelades. Påfvarne blefvo nämligen så förskräckte öfver utbredandet af kännedomen om den Romerska lagen, att de förbjödo de andlige, som den tiden togo stor del uti de rättsliga förhandlingarne dels såsom domare, dels i egenskap af skiljomän, dels såsom advokater eller försvarare, att dermed fortfara, hvarigenom deras verksamhet inskränktes till endast de andliga rätterne. Tämligen tidigt kunde alltså den åsigten uppstå, att Romerska rätten i hela Tyska riket egde praktisk användbarhet, emedan man uppfattade kejsarne, såsom de gamle Romerske imperatorernes efterträdare och följaktligen de Justinianska lagsamlingarne såsom lagverk af en företrädare i rikssyrelsen. Redan under Fredrik den 1 finner man denna idéförvirring, hvilken ock under den senare medeltiden blef den herskande. Dock förekommo före 12 århundradet fåga spår af den Romerska rätten. Endast de andlige hade någon kännedom om den personliga rätten, hvilken de sökte utbreda direkt ifrån urkunderne och indirekt genom den på densamma hufvudsakligen sig stödjande kyrkolagen. Uti andra hälften af 13 århundradet utöfvade Bolognerskolan på Tyskland redan sitt inflytande, visserligen endast södra delen deraf, hvaremot verkningarne deraf först i 14 århundradet öfver landet i sin helhet blefvo synlige. Efter sistnämnde århundrade anbefalde rikslagsstiftningen dess användande, dock icke rent ut, utan blott indirekt. Få utom furstarne och de lärde voro för den Romerska rättens praktiska användande. Det egentliga folket lät sig endast med motvilja tvinga dertill och sökte till och med genom våld göra sig fritt från doktorerna och deras vishet. Så kastade ännu i 16 århundradet die Schöffen i Frauenfeld i Thurgau en lärd doktor, som för dem citerade Bartolus och Baldus, på dörren med de orden: »höret ihr Doctor, wir eydgenossen fragen nicht nach dem Bartele oder Baldele und anderen Doctoren, wir haben sonderbare landbräuche und rechte: Naus mit euch Doctor, naus mit euch.» Genom rikskammarrätten blef dock Romerska lagens införande fullständigt. Ledamöterna uti denna rätt måste till hälften vara utsedde bland lärde doktorer. Äfven var det

ibland rikskammarrättsordningens bestämmelser, att domaren och bisittarne skulle svärja, att de skulle döma »nach des reychs und gemeinen rechten», hufvudsakligen åsyftande en hänvisning till Romerska rätten, hvarigenom denna uti rikskammarrätten erhöll en märkbar öfversigt. Efter mönstret af denna organiserade man äfven de högre rätterne uti enstaka territorier. Lättare inträde än Romerska rätten hade den Canoniska, i synnerhet som den både för sin form och ännu mera för sitt innehåll var mindre främmande. Den under namn af corpus juris canonici sammanfattade, uti Italien ombesörjda, samlingen af Canoniska rätten kom med de Justinianska samlingarne till Tyskland. *Till följd af en främmande lags på ett främmande, utom af de lärda förstådt, språk användning blef lagskipningen såväl uti Tyskland som uti öfrige Europeiska länder, hwarest den romerska rätten tog öfverhand framför den inhemska, i behof af ett särskildt skrå, som i egenskap af patroni eller advocati, likasom förhållandet var vid de Romerska domstolarne, kunde bevaka och utföra folkens juridiska angelägenheter. Detta skrå kallade man, efter exemplet af det Romerska advokatväsendet, stånd (ordre-orden).* Uti Tyskland förekommo vid domstolarne redan tidigt så kallade vorsprecher och i Frankrike finna vi till och med derförinnan personer, som utöfvade advokatyret. I följd af den Romerska invasionen i Gallien hade nämligen detta land antagit Romerska seder och bruk. Sjelfva det latinska språket och Romerska rätten vunno utbredning. Följden häraf var, att de Romerske talarnes diciplin öfvergick på Gallerne. Genom Frankernas inbrytande blef det Romerska väldet undanträngdt och desse Germaner, tillhörande Iscävoiniska stammen, slog sig ned i detta land, som efter dem erhöll sitt namn. Ifrån denna tid saknar man om det Franska rättsväsendet, om dem som dervid tjenstgjorde, och i synnerhet om advokaterne, all säker underrättelse. Karl den Stores kapitularier omnämna först advokatyret såsom stånd, uti hvilket endast milda, fredliga, gudfruktiga samt rättvisa och sanningsälskande män skulle tillåtas inträda. Hvilken stor röl det sanna och rätta spelade inom advokatyret kan man ännu se af de många fordom gängse och intill våra tider bevarade Romerska, Franska, Tyska m. fl.

ordspråk och rättsreglor. Organisationen af det Franska advokatväsendet under en bättonniers öfverinseende antog sin regelmessiga karakter först i de sista åren, som föregingo Ludvig den heliges regering. Ett af konstituerande församlingen den 2 September 1790 utfärdadt dekret förbjöd »lagkarlarne» att dädanefter bilda något stånd eller brödraskap och vid sina förrättningar begagna särskild dräkt, men advokatväsendet, hvilket landet icke kunde undvara, återställes genom lagen den 13 Mars 1804 och har sedermera genom flera författningar blifvit närmare organiseradt, deribland en af den 20 November 1828, afhandlande den disciplin, som inom kåren skall ega rum jemte det råd, som deröfver skall hafva uppsigt. Alla, som i Frankrike kallas advokater, uppträda dock ej inför domstolarne. Hvarje Fransman, som genomgått en rättskola och förvärfvat licentiatsdiplom, kallas i Frankrike advokat. Af desse är en del *avocats exercitans*, en del *avocats titulaires* och en del *avocats consultants*, till hvilken sistnämnda klass många af professorerne vid rättskolorna höra. Uti *England* finnas jemväl af ålder advokatföreningar, hvilkas medlemmar delas uti »benchers», »barristers» och studenter, lydande under ett förvaltningsråd, bestående af visst antal ledamöter, som utöfva en disciplinär myndighet oeh kunna straffa föreningens ledamöter för begångna fel, såsom studenter med ända till relegation och en barrister med förbud att praktisera under 2 år eller skilja honom från advokaträttigheten. *Österrike, Ungern, Preussen, Sachsen, Oldenburg, Bran-schweig, Baden, Württemberg, Mecklenburg-Schwerin* och *Strelitz* hafva ock sina advokatorddningar, hvarförutom i flere länder till allmänhetens betjenande finnas rådgifvare och hjälpare, dels under namn af notarier, dels i *England* under namn af *sollicitors* eller *attorneys*, desse för att utmärka den förtrolighet, uti hvilken de befinna sig till familjerna, kallade »de verldslige biktfäderne». Den Romerska lagen har högst obetydligt vidrört vår lag, jemförelsevis med främmande lagar, endast de tre första balkarne och Handelsbalken, 2 och 8 kapitlen uti sistnämnde lag likväl undantagne, och Sveriges Rikes Lag kan derföre nära nog framhållas som en fortgående kulturbild af sin stams till största delen egna rättssedvanor och rättsåsigter.

Anledningen dertill är den, att de Svenske ynglingar, som under medeltiden önskade erhålla mera kunskap än som i de inhemska klosterscholorna kunde fås, reste till Paris, hvar-est domprosten Andreas And för sådan orsak vid den så kallade Ormegränden skänkt ett hus med en vacker trädgård, der de erhöilo fri bostad och kost. — Vårt folk har därför icke såsom andre folk varit i behof af några särskilda advokater. Dock spörjas sådana tidigt nog; ty uti 3 § i stadgan om städernas administration år 1619 talas om sådane, som »snyta then fattige theras penningar utur pungen och therfore ej böra tillåtas på rådstufvan komma.» Af 1687 och 1734 årens landshöf- dinge-instruktioner synes ock, att häradshöfdingarne er- hållit boställen för att vara allmogen närmare till hands, att den hjälpa och råda, hvarigenom behofvet af särskilde advokater aflägsnades, enär häradshöfdingarne derigenom, på sätt vid flere riksdagar, sednast vid riksdagen 1680. yrkats, kommo att bo inom sina jurisdiktioner. Genom stadgandet uti 15 kap. 2 § Rättegångsbalken föreskrefs, att de, som för andre egde tala och svara, skulle vara oberyktade, ärlige, redelige och förståndige män, äfven- som att ingen borde dertill allmänneligen brukas, som af rätten, der saken fördes, ej godkänd var och lof dertill fått; samt uti 9 §, att de, som fått af rätten lof, att rättegångssaker drifva, voro skyldige, att utan betalning hjälpa de fattiga för rätta, då domaren det pålade; men om desse stadganden ock varit ämnade, såsom Herr Hof- Rätts-Rådet Örbom förmenar, till grundval för ett blif- vande advokatstånd, hvilket ej är troligt, har något så- dant likväl aldrig blifvit privilegieradt, hvarföre domaren, åtminstone på landet, mången gång varit nödsakad att tillåta, visserligen ej beryktade, oärlige och oredlige, dock mindre kunnige och erfarne män, att vid domstolen drifva rättegångssaker, då han ändock icke varit förbju- den, att åt parterne lemna verksamt biträde vid sakför- hållandets utredning, som i hvarje mål varit hans fasta ögonmärke. Skiljnaden härutinnan emellan den Svenske och den utländska domaren har således varit ganska stor och kunna ofvanberörde stadganden lika litet som några andre anses hafva varit lemnade åt glömskan, om ock

omständigheterna någon gång omöjliggjort deras stränga iakttagande.

Genom 1734 års lag hade vårt fädernesland erhållit ett länge omtaladt och omskrifvet behof uppfyllt. Denna lag utmärkte sig framför allt annat genom sin aktning och vördnad för förfädernas åt sine efterkommande i arf öfverlätna rättsåsigter, skattande således ej, i likhet med nutidens lagstiftare, vetenskapligheten såsom en lags förnämsta dygd. Vetenskapen har inom lagstiftningen ingenting annat att beställa, än att sätta uti system hvad erfarenheten funnit lämpligt och godt. Uti utlandet hade lagstiftningen deremot flerstädes, vid tiden för denna lags stadfästelse, råkat uti lägervall, ja till och med lagskipningen t. ex. vid den Tyska das Reichskammergericht, om hvilken ryktet berättade, att man till och med »durch bestechung vermochte das recht zu beugen.» Fredrik den Store säger uti en kabinetsorder den 31 December 1746 till Etatsministern von Cocceji: »und weil die grösste verzögerung der justiz aus dem ungewissen lateinischen Römischen recht herrührt, welches nicht allein ohne ordnung compiliret worden, sondern worin singularae leges pro et contra disputirt oder nach eines jeden caprice limitirt oder exstendirt werden, so befehlen wir gedachtem unserem Etats-Minister v. Coccej ein deutsches allgemeines landrecht, welches sich bloss auf die vernunft und landes verfassung grundet, zu verfertigen und zu unserer approbation vorzulegen.» Von Cocceji utarbetade »project des corporis juris Fridericiani, das ist seiner Königlichen Majestät in Preussen in der vernunft und landesverfassungen gegründete landrecht, worinn das Römische recht in eine natürliche ordnung gebracht» uti 2 delar, af hvilka dock endast afdelningarne om äktenskap och förmynderskap för en kort tid erhöillo gällande kraft. År 1780 upptogs åter frågan om ny lagstiftning för Tyskland. Man utarbetade ett förslag dertill, hvilket efter föregången granskning den 1 Juni 1794 såsom »allgemeines landrecht für die Preussischen staaten« erhöill kraft af lag. Uti en stor del af Tyskland blef under Napoleonska herraväldet den Franska »Code Napoléon« — en solglimt på en mulen himmel — införd icke såsom en subsidiär lag, utan en som utan vidare egde gällande kraft. Detta

skedde uti alla omedelbart med Frankrike förbundne områden och de territorier, hvilka blifvit tilldelade Fransyska prinsar. Äfven i storhertigdömet Baden blef Code Napoléon uti en officiel med tillägg förstorað öfversättning år 1809 såsom lag promulgerad under titel »Code Napoléon mit zusätzen und handelsgesetzen als landrecht für das Grossherzogthum Baden.» Efter Napoleons fall utslockande den Napoleonska lagstiftningen i många länder; dock bibehölls den på det Tyska gebietet på venstra Rhenstranden. Två à tre decennier sednare uppstod en stark lagstiftningsépidémie uti flere Europeiska länder, särdeles hvad angick rättegångsorganisationen och proceduren. »Utan en sådan reform», sade man, »gifves ej sann politisk och borgerlig frihet, ja ej en gång personlig säkerhet. Allas lif, ära och lycka äro ständigt utsatta för det förderligaste lotterispel. Om man än i några af dessa länder tillgodonjuter en slags rättvisa, är detta mera att betrakta som en lycklig händelse och ensamt af denna anledning saknar rättsskipningen det första vilkoret att vara god, den ingifver ej tillit, den skapar ej säkerhet.» Kriminalrätten har sedan dess gjort betydliga framsteg. Nästan uti alla Tyska stater blefvo lagböcker publicerade. Första anledningen gaf Baiern genom sin år 1813 utgifna strafflag, som hade Feuerbach till författare. Dock dröjde det i de flesta territorier mera än 20 år innan lagförslagen antogos. År 1848 undergick det Tyska straffväsendet en väsendtlig förändring. Man reformerade det i flera stater, utbytte inquisitionsprocessen emot anklagelseprocessen och införde på de ställen, hvarest hemlighet var rådande, offentlighet och muntlighet. I många länder antog man jemväl bruket af jury. Det Svenska lejonet skakade blott litet på sig i anledning af de uppstådda rörelserna och uti motiverne till förslag till kriminallag tillkännagaf lagkomiteen det syfte, att med tiden framflytta nämnden till en verklig jury, men den deretter tillförordnade lagberedningen gjorde häremot uti utlåtande den 16 December 1842 anmärkning, hvarigenom man ännu i detta ögonblick befinner sig på samma punkt i afseende å domstolsorganisationen, som år 1811, då den första lagkomiteén tillsattes, enär, efter lagmans- och kämnersrätternes indragning för flere år sedan, författaren icke

vill hänföra vissa häraders sammanslagning med hvarandra till någon reform, snarare motsatsen, såsom varande ett medel att förhindra, aflägsna och fördröja en sådan.

Herr Hof-Rätts-Rådet Örboms framställning af den andra gruppen, afhandlande den genom domstolsorganisationen med hvad dertill vidare hörer förmedlade verksamheten, proceduren, är vida mera upplysande och följaktligen lärorikare än den första, ja röjer någon gång till och med mästarehanden. Författaren medgifver gerna de fördelar Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom sid. 25 och 26 uppräknar såsom härflytande af muntlighetsprincipen, äfvensom dem, med hvilka då varande Herr Professorn, sedermera Hans Excellens Danske Justitieministern J. Nellen slutar sitt lärorika arbete: »om muntlig rättegång i civile sager»; men jag tror ändock, att den så kallade *tidsenliga reformen af processlagstiftningen*, för såvidt den grundar sig på samma princip eller kanske rättare på grundsatsen om förhandlingens omedelbarhet d. v. s. parternes förhandlingar muntligen inför domstolen, *ännu icke uti sin fulla utsträckning är lämplig för Sverige, utan att öfvergången till denna reform, liksom hvarje annan meliorism, bör förmedlas genom en mindre reform, inneslutande uti sig fröet till den större*, allrahelst man icke kan tänka sig, att ett folk är färdigt att genast ombyta en gammal processordning, till en del nära förenad med deras stams egen historia, lika lätt som ett par byxor. I sådant fall skulle det svenska folket icke vara värdigt sin historia, den vackraste af alla, icke förtjent af att helsas för de fosterländska minnenas riddarvakt i Norden. Skyndsamhet i rättegångar är väl bra; rättvisa dock bättre.

Benämningen »tidsenlig» har inom alla samhällsgrenar blifvit ett slagord, jemväl inom lagstiftningen, oansedt denna bör vara fredlyst ifrån alla andra förändringar, än sådana, som förestafvas utaf folkens, för hvilka de äro ämnade, jemte landets särskilda egendomligheter, helst någon så kallad allmän människolag — jus gentium, jus cosmopolitanum — gällande för alla människor utan undantag, icke ens kan tänkas. En lag som icke uppbares af det allmänna folkmedvetandet, kan ej göra anspråk på någon sympati och utom en sådan eger den ingen framtid: ty lagarnes hufvudsakliga element utgöres

af den i af gångna folköfvertygelsen och, så länge tiden icke gjort denna öfvertygelse vacklande, är ej skäl att, förledd af vår nations ärfda dödssynd, kärlek till det utländska, tänka på några hela processväsendet genomgående förändringar, hvilka, om de skola lämpas efter de anförda utländska, dessutom skola medföra vida större kostnader än hvad till vi hafva råd. Enligt den franska »Budget voté des dépenses de l'exercice 1875» uppgingo lönerne (traitements) för ministère de la justice till 25,957,073 francs, deruti ändock icke inberäknad justice français en Algerie, som medtog 1,139,200 francs. Advokaterne ensamme åtnjuta uti årlig lön, vid cours d'appel, premiers avocats generaux 7,500 francs hvardera och af avocats généraux 7 13,200 francs, 12 8,167 francs hvardera och 35 5,833 francs hvardera och vid cour de cassation le premier avocat général 25,000 francs och les avocats généraux 18,000 francs hvardera. Uti Italien kostade år 1877 »amministrazione giudiziaria» 26,881,210 lire och i England uppgingo »for courts of justice salaries m. m. till 391,692 L. 13 sch. o. s. v. Muntlighets-principen eller förhandlingarnes omedelbarhet d. v. s. parternes förhandlingar muntligen inför domstolen är likväl icke ny, den var, i förening med offentlighet, Romerska lagens egendomlighet och densammes återupptagande i de länder, der denna lag utgör en af de gällande lagarnes underlag, är därför naturligt hvilket således icke kan vara fallet i Sverige, hvarest, såsom Professoren, Revisions-Sekreteraren D. Nehrman uti sin urisprudencia civilis sid. 15 säger, den Svenska och Romerska lagen icke hafva mera likhet med hvarandra, än hebreiska språket med det latinska eller den Evangeliska läran med den påfviska. Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom medgifver dessutom, att lagstiftningsarbetet inom rättegångsordningen icke är förbättradt genom partiella förändringar. Af denna blotta anledning tyckes det för närvarande vara i högsta grad öfverflödigt att utarbета och obetänksamt att ens ifrågasätta antagandet af en allmän processordning, för hvilken motsvarande vägbrytning icke egt rum. Författaren tror därför, att den utredning Herr Hof-Rätts-Rådet sid. 102 och 103 omnämner och arbetsplanen upptager, om än uti vetenskapligt hänseende af mycket intresse, likväl blir

utan allt praktiskt resultat och beklagar på det högsta, att Kongl. Maj:t i Nåder fastställt det underdåniga förslaget till arbetsplan, Resultatet af denna utredning blifver intet annat än mången annan resultatlös komité's arbete och tjenar således endast att fördröja den nödiga reformens inträdande, så att få, om ens någon af nu varande domare, torde få skåda en omgestaltning af våra underdomstolar, en omgestaltning som otvifvelaktigt bort föregå både den verkställda, af jenväl andra skäl med rätta klandrade, lönereregleringen för häradshöfdingar, ut-sökningslagen m. m. Reformen af våra underdomstolar med hvad dertill vidare hör är ej förenad med så stora svårigheter som med domstolarne i allmänhet och Lagberedningen har till ledning dervid flere å senare tider från trycket utkomna förslag, alla gående ut på lands- och stadsdomstolarnes sammansläende till en enda. Om Lagberedningen börjat med upprättandet af förslag till reformen af de förra och detta förslag blifvit vederbörligen godkänt samt Riksdagen bemyndigat Hans Maj:t Konungen, att genast tillämpa detta, hade man kommit ett godt stycke på reformens väg, otvifvelaktigt det vigtigaste.

Hvad det af Herr Hof-Rätts-Rådet sid. 82, 83, 84 och 85 omskrifna folkelementet angår, anser författaren, att ett sådant ovilkorligen bör finnas vid afdömandet af gröfre brottmål vid första klassens domstolar. Konsekvensen bjuder detta, så mycket heldre som ett sådant element eger rum uti kommunal-, läns- och statsrepresentationerne. Inom både stads- och landsområdena saknas icke fullt kvalificerade personer till fyllandet af detta element. Dess ändamål bör icke vara såsom nu att döma med ordföranden, utan endast att yttra sig öfver det faktiska i de brottmålsfrågor, som till detsamma hän-skjutas. Lagfarenheten, nu blifven en vetenskap i motsats emot fordom, då nämnden först utgjorde rättsområdets tolk, känner den ej och man kan således icke fordra, att den på ett visst faktum skall tillämpa en vetenskap, om hvilken den har föga eller intet begrepp. Hvarje jury-inrättning har i länder, der fråga väckts om dess införande, författaren vet det mycket väl, emottagits med misstroende; men enligt författarens tanka är intet folk

i Europa till karaktär och lifsåskådning mera passande för denna institution än det Svenska just med hänsyn till sin öfvervägande rättskänsla och sitt kontemplativa lynne. Ännu finnes nämligen hos flertalet af detta folk omutlig rättskänsla, redbarhet och allvar. Att misstänka det för något annat gifva våra domstolsförhandlingar ej anledning till; ty hvad till stöd för ett motsatt omdöme förekommer, är att hänföra till dräggen af folket och sådan drägg återfinnes inom hvarje samhällsklass, jemväl de högsta, efter hvilken ringa del man icke får döma klassen i sin helhet. Väl hör man icke sällan både vid och mellan riksdagarne talas om ett allt mäktigare och mäktigare blifvet politiskt parti, kalladt landmannapartiet, såsom bevis på en hos kärnan af det Svenska folket inträdd förkärlek att vilja tillgodose endast sig sjelft på fäderneslandets, den öfriga nationens och rättvisans bekostnad; men man besinnar dervid ej, att detta hjertfel, lyckligtvis blott tillfälligt, förefinnes hos hvarje maktogande politiskt parti, det må tilläggas hvilket namn som helst. Så var före landmannapartiets uppkomst fallet med både prester och adelsmän, för hvilka sistnämnde sjelfskrifvenheten ansågs så vinstgifvande, att den uti bouppteckningarne till och med lærer hafva upptagits ibland tillgångarne. Anledningen härtill får icke uteslutande tillskrifvas det rådande partiet, utan riksdagsordningen. Det innefattar alltid en stor politisk ovarsamhet, att antaga en så beskaffad lag, utan att derförinnan fullständigt afväga allas rättigheter, genom hvilken afvägning jemnvigten emellan samhällets särskilda klasser endast är möjlig. Redan den lag Solon gaf Athen innehåller varnande lärdomar i detta hänseende. Att antagandet grundade sig på den af flertalet hysta höga tankan om vår allmoges dygd och patriotism är blott en svag förgyllning af det begångna felet, när både både adel och prester, lemnande allt det öfriga vind för våg, värnade sina egna privilegier, rättigheter och formåner med införande af adels- och kyrkomöten, utan hvilkas bifall ingen ändring i afseende derå kan ega rum. Om huru högt vår allmoge står uti utländningens ögon har författren nyss läst ett rörande exempel. En Polsk adelsman, i hvars ådror flöt kungligt blod, besökte en gång det då varande bondeståndets plenum. Vid ut-

gåendet derifrån yttrade han med tårar i ögonen: »hade Polen haft sådana bönder, hade ett konungarike Polen ännu funnits till.» — Valet af jurymän behöfver likväl ej att sträcka sig till endast allmoge, utan alla inom domsområdet boende valbare män, i likhet med hvad genom Kongl. Förordningen den 19 Julii 1872 är stadgadt om nämndemän, derest man ej vill, såsom förhållandet är i Skottland, hafva ett visst antal special jurymän. Folkets deltagande uti jemväl detta allmänna värf skulle otvifvelaktigt fortfarande utbreda ökad aktning för lag, ordning, frihet och rättvisa och dymedelst komma det att mera än annars älska sitt fädernesland och låta denna kärlek uppflymma till tienst och offer åt detsamma. »Goda institutioner frambringa», säger en dansk författare, Hother Hage, »härliga frukter åt alla håll!» Genom en utbredd pligtkänslighet kunna på detta sätt en gång sederna träda i lagarnes ställe och detta måste vara staternas högsta och ärofullaste mål.

På en ordnad saksförareverksamhet lägger Herr Hof-Rätts-Rådet Örbom mycken vikt och sådant med rätta. Men så länge lagen är som den är, så länge underdomaren lemna verksamt biträde åt parterne vid sakhållandets utredning, så länge folkbildningen fortgår på samma raska sätt som nu, kan ett saksförarstånd likväl undvaras utan att rättvisan äfventyras, förutsatt att lagen, i stället för vetenskaplig intrassling och fördunkling, bibehåller egenskapen att vara, hvad den alltid varit, en folkets bok. Jemväl de element till en ordnad saksförareverksamhet nu finnas, huru aktningssjudande de ock må vara, böra kanske ock något höjas och afpassas efter den omskrifne principen; ty huru många af nu varande Advokater skulle väl t. ex. vid en blifvande Cassationsdomstol kunna ersätta de nu varande Revisionssekreterarne, hvarförutom, enligt författarens åsigt, uti den juridiska bildningen bör inympas jemväl konsten att plädera, hvilken konst likasom hvarje annan icke är medfödd, minst för nordbon. Uti Frankrike utgaf Dubreuil redan år 1338 ett arbete kalladt »parlamentets stil», uti hvilket ett kapitel förekom med titel: »de modo, gestu et habitu, quem habere debet advocatus curiæ parlamenti», innehållande förnämligast föreskrifter om den oratoriska konsten. I

England plögade fordom de Engelske unge advokaterne öfva sig med teatraliska föreställningar, uti hvilka till och med män med stort anseende ansågo icke under sin värdighet att uppträda för att deklamera väl och beledsaga sina ord med värdiga åtbörder, till öfvervarandet hvaraf Hofvet, medlemmarne af Londons aristokratiska familjer, Lord Mayorn m. fl. ofta inbjödos. — Särskilda advokatordningar, hvilkas efterlefnad borde ställas under särskilda disciplinråd, bestämda vilkor för inträde deruti, bestämda befordringslagar, bestämda taxor måste föregå dessa föreningar, då advokatbefattningarne icke böra eller kunna hänföras till statstjenster, utom de vid apelldomstolarne och cassationsdomstolen. Att landsorten skulle blifva i saknad af tillräckligt antal redbare och skicklige advokater, tror jag ej vore att befara, om desse likasom i Frankrike delade sin tid emellan advokatsyrkets utöfvande och tienstgöring vid domstolarne. Skulle saknad på advokater uppstå, är med vår enkla och flärdlösa lag hvarje samhällsmedlem med domarens tillhjälp mäktig att vara sin egen sakförare. Genom hvilket dera sättet som helst blir fröet utsädt till det moderna process-systemet och ifrån detta frö kan *med tiden* uppkomma ett träd, hvars grenar utsträcka sig till jemväl de högre domstolarne.

Rörande omgestaltningen af de Svenska underrätterne hänvisar författaren till de af Justitiæ-Rådet Chr. Nauman, f. d. Hof-Rätts-Rådet, Häradshöfdingen C. G. Livijn och Häradshöfdingen C. Stenberg på 1870-talet ifrån trycket utgifna, nära beslägtade, brochyror, utaf hvilka den sistnämnde innehåller i det väsendligaste den form, uti hvilken jemväl författaren tänker sig denna omgestaltning kunna ske såsom på en gång lämpad efter våra såväl andliga som pecuniära ressourcer och tidens åsigtter. Alla skuldfordringsmål, alla administrativa besvärsmål böra öfverlemnas åt första klassens domstolar. Lämpligheten talar för de förstnämnde och rättvisan för de senare målens öfvergång till de allmänna domstolarne, i synnerhet om juridisk bildning fortfarande betraktas såsom en öfverflödsvara hos landshöfdingar och departements-chefer samt Regeringsformen kommer att bibehålla samma lydelse som den nu har uti 107 §. En sådan

sammanblandning af judiciella och administrativa mål, som hos oss eger rum, torde, med ett par undantag, icke återfinnas någonstädes uti det civiliserade Europa. Några sportler af hvad slag som helst bör domaren icke erhålla, utan en ny efter arbete, ansvar och *lefnadskostnad* i tjensgöringsorten afvägd aflöningsstat uppgöras. Domstolen bör vara både berättigad och skyldig att verkställa egna domar och utslag inom domsområdet, såsom förhållandet är uti de fleste länder i vår verldsdel, för hvilken orsak finnas särskilde High Bailiffs, Hiussiers, Landreuther och Gerichts diener. »*Judex cognitionis est etiam judex executionis*» lyder den Romerska rättsregeln. Hvad de Kongl. Hof-Rätterne beträffar, bör en af Kongl. Svea Hof-Rätts-divisioner utflytta till Hernösand, hvarom fråga förut varit väckt, för att göra denna appellationsdomstol mera tillgänglig och dess anlåtande mindre kostsam, hvilket dock lika litet som bestämmandet af underrätternes domsområden, utgör föremål för allmän rättgångsordning samt Högsta Domstolen förblifva hvad den varit och är en revisionsdomstol, hvarest några nya skäl och bevis likväl icke fingo anföras, så framt ej en sökande inför densamma med ed bekräftar, att de af honom åberopade bevis förut icke varit kända. Några vade- och revisionsskillingar böra icke ega rum, emedan de icke hindra oskäligen rättgångars fullföljd och dessutom strida emot sjelfra rättsidéen, enligt hvilken rättvisan bör vara tillgänglig för alla utan betalning; men om borgens ställande samt doms- och utslags fullgörande bör fortfarande gälla hvad i afseende derå för närvarande är stadadt.

I afseende å ansvaret för en parts utevaro ifrån underrätterne, då den lagligen stämd är, eller det af Herr Hof-Rätts-Rådet benämnda contumacial-förfarandet, som såsom det är beskaffadt skall vara föremål för mycket klander, tror författaren, att ett noggrant iakttagande af lagens föreskrifter uti 11 kap. 10 § Rättegångs-Balken, såsom den lyder uti Kongl. Förordningen den 10 Augusti 1877, och 12 kap. 3 § samma balk skall vara tillräckligt att motarbeta och förekomma tredska och motvilja hos svarandeparter. En kändepart är gemenligen mån om att få sin sak så fort som möjligt hand-

lagd. Bli'r han utan anmälände af förfall borta, gifver 12 kap. 3 § Rättegångs-Balken, sådan denna § lyder uti Kongl. Förordningarne den 12 Mars 1830 och den 18 April 1849, domaren makt i händerne, att bestraffa jemväl denna pligtförgätenhet. Böterne, som åberopade 12 kap. 2 § Rättegångs-Balken, äfvensom 17 kap. 3 § samma balk jemte Kongl. Förordningen den 18 April 1849 föreskrifva, äro för obetydliga, böra mätas efter målens vigt och betydelse samt för hvarken part eller vittne någonsin vara under 5 kronor.

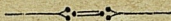
Sidorna 79, 86 och 87 innehålla Herr Hof-Rätts-Rådet Örboms åsigtter om ståndpunkten för de Svenske juristernes bildning. Huruvida säger Herr Hof-Rätts-Rådet å sidan 86 desse i akademisk lärdom kunna täfla med t. ex. de tyska eller franska torde vara tvifvelaktigt. Om Herr Hof-Rätts-Rådet behagar taga kännedom om den mängd ströskrifver i detta ämne som uti utlandet utkommit, skall Herr Hof-Rätts-Rådet finna, att den juridiska bidningen *ingenstädes* anses nöjaktig. Man har derfor uti Preussen föreskrifvit 2 examina, den första afseende teorien, den andra praktiken, den första utgörande blott afgangsexamen ifrån akademien, den andra en statsexamen efter 3 års praktiska öfningar vid domstolar och administrativa embetsverk. Så bör förhållandet hos oss jemväl vara och den vid sistnämnde examen befunna största skickligheten belönas med ett lämpligt stipendium för en utrikes resa i och för vidare utveckling inom vetenskapen. Att juridiska funktionärers, stående vida högre på den officiela rangskalan med mått af mångsidigare erfarenhet och utbildning, förflyttning till underdomstolarne är af ganska stort värde, medgifves villigt, ehuru detta liger icke uti den officiela rangskalan, ty till dess högre trappsteg har mången gång kanske en naturlig tillfällighet eller annan slump ledt den lycklige, utan att denne hvarken derforinnan eller derunder varit uti tillfälle att förskaffa sig den erfarenhet och utbildning uti det yttre lifvet, som ingen uti alla dess skifningar af ljus och skugga är så i tillfälle förvärfva sig som underdomaren; men ännu större fördel för rättsskipningen, ja fäderneslandet i sin helhet skulle erhållas, om jemväl den skicklige och förtjente underdomaren ihogkoms, hvilket

nu sällan eller aldrig är fallet, vid utnämmandet till högre och indräktigare platser inom lagskipningen och administrationen, äfven om slumpen ej gifvit honom andra talismänner än skickligheten och förtjensten, de enda regeringsformen känner, åtminstone talar om; ty tjänstemannabildningen rättar sig alltid efter befodringsväsendet.

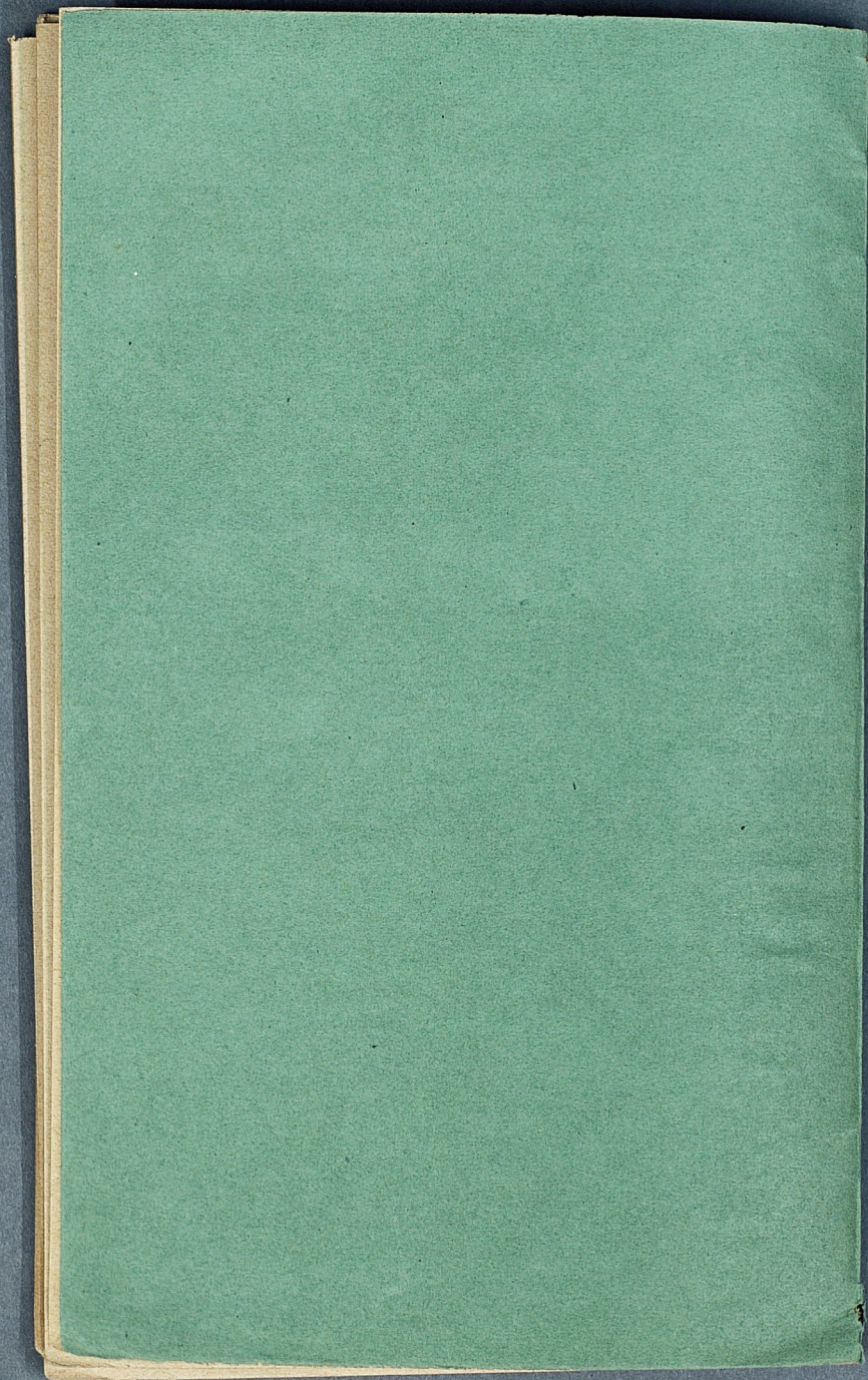
Att den, som i högre instance skall döma »ensamt på det skrifna materialet, ofta, såsom det säges å sidan 79, är nödsakad, stundom alltför benägen, att vid den strängt kritiska granskningen finna, att underrättsmekanismen i det stora hela arbetar ojämt och att de till Öfverrätterne inkomne handlingar mången gång i afseende å formen och uttryckssättet lemna åtskilligt öfrigt att önska», bör ej väcka förvåning. Staten har nämligen *aldrig* gjort något för underrätternes tidsenliga utbildning, utan till och med, när en så billig fordran som att Häradshöfdingarne borde erhålla en Notarie till biträde framställdes vid riksdagarne 1707, 1712, 1714 och 1734, svarat, att Staten icke hade råd till samma tjänstemäns aflöning. Jemväl vid den sednaste löneregleringen blef nämnde embetsförvaltningsbehof ej tidsenligt tillgodosedde, helst sportlerne, alltid osäkra, med hvarje år allt mer och mer minskas. Man kan med skäl likna Häradshöfdingen vid en fabriksarbetare, som måste lemna ifrån sig ett stort stycketal och derföre nödgas arbeta så kalibermessigt som möjligt.

Slutligen får författaren uttala önskvärdheten af att ett allmänt möte vid lämpligt tillfälle genom Nya Lagberedningens eller någons eller någras af dess Respektive Herrar Ledamöter försorg blef utlyst och hållet i Stockholm eller någon centralpunkt af riket, hvarest ledamöter af riksdagen, praktiskiske jurister och andre, som antagas kunna hysa interesse för vårt rättegångsväsendes förbättring samt haft eller icke haft tillfälle att deråt egna särskilde studier blefvo i tillfälle utbyta sina tankar uti den föreliggande frågan. Oändligt större gagn för den ifrågavarande lagreformen skulle deraf inbärgas än hvad som nu är att förvänta af den utfärdade promemorian och arbetsplanen, för hvilka skrifter offentliggörande man likväl är Herr Hof-Rätts-

Rådet Örbom och Nya Lagberedningen mycket tacksam,
oaktadt det inkast emot promemorian kan göras, att
den för det dermed angifna ändamålet är nog knapp-
händig.

www.books2ebooks.eu